

УДК 94:329.73](477.8)–055.2"1939/1946"

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-7030-2025-2-148-151>**Яртим Оксана Іванівна,**

аспірантка кафедри історії України та правознавства

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,

м. Дрогобич, Україна.

kseniayartym@gmail.com<https://orcid.org/0009-0000-2560-4116>

ЛЮБОВ ЯКУБОВСЬКА В ОУН

У важких умовах сьогодення, в момент постійного протистояння окупантам історична наука не стоїть осторонь. Як завжди особливу увагу приділяє тематика боротьби ОУН у національно-визвольних змаганнях українського народу. Саме вона є прикладом змагань за рідну землю не шкодуючи ні сил, ні навіть власного життя.

Окреме місце посідають біографічні дослідження в даній галузі історичних наук. Мова йде про дослідження біографії та діяльності певних постатей, представників ОУН на місцях, а ще особливим підрозділом історики виділяють роль жінок в даній організації. Це почалося відносно недавно.

О. Онишко у своїй монографії «Нам сонце всміхалось крізь хмари... Катерина Зарицька в українському визвольному русі» (Онишко, 2007) чи не вперше в історії незалежної української історіографії піднімає питання ролі жінки в ОУН. Якщо розглядати у більш широкому контексті діяльність членів ОУН то варто згадати як архівні матеріали, в даному контексті особливе місце посідає Архівна кримінальна справа 14945-п, яка знаходиться в Архіві управління Служби Безпеки України у Львівській області, так і праці вітчизняних істориків на дану тематику, а також праці дослідників на еміграції.

Серед вітчизняних дослідників даного питання варто виділити Василя Ільницького та його дослідження «Пропагандистська діяльність ОУН та УПА в Дрогобицькій області у 40-початку 50-х рр. ХХ ст.» (Ільницький, 2007), а ще дослідження Петра Мірчука «Нарис історії ОУН. 1920–1939» (Мірчук, 2007).

У статті використовувалися відомі всім науковцям методи і підходи. До їх списку входить біографічний метод, принцип новизни наукового дослідження, принципи об'єктивності та історизму, частково використовувався історико-порівняльний метод, метод індивідуалізації та дедукції та низка інших. Найважливішим у даному дослідженні є новизна даної тематики. З 1991 року, з моменту проголошення незалежності України велика кількість матеріалів НКВС були розсекречені, а потім оприлюднені українськими дослідниками нової генерації.

Метою роботи виступає вивчення діяльності однієї з найменш досліджуваної постаті ОУН (м) в Дрогобицькій Окрузі. У дослідженні йтиметься про активну роботу Любові Якубовської в лавах Організації Українських Націоналістів крізь призму даних про Організацію та її біографічних відомостей.

Основу роботи становлять матеріали кримінальної справи, а також мемуарні спогади її доньки – Оксани Лукомської. Тут варто відзначити, що мемуарні спогади діляться на кілька розділів і кожен з них безсумнівно важливий.

Хронологічно діяльність Любові в ОУН ділиться на два періоди: період до початку радянсько-німецької війни та період під час війни. Останній розділений ще на два мікро періоди: діяльність в Дрогобичі та діяльність в еміграції (Австрія).

Спираючись на доступні матеріали варто підкреслити, що про Любов Якубовську першим писав Лев Луців (Луців, 1997) та Петро Сов'як (Сов'як, 2019).

До ОУН Любов Якубовська вступила ще в період навчання в приватній гімназії імені Івана Франка приблизно приблизно у 1938-1939 рр. однак ця дата офіційно не підтверджується ніде. Така дата зазначена у мемуарних спогадах Оксани Лукомської (Лукомська, 2022). В офіційних джерелах, себто в протоколах допитів, які містяться в кримінальній справі 14945-п протягом 1946–47 рр.

Будучи членкинею ОУН Люба Якубовська в першу чергу займалася перевезенням націоналістичної літератури зі Львова в Дрогобич, організовувала зустрічі членів організації у себе вдома. Також поширювала агітаційні листівки по місту. Останній факт підтверджує табірна записка від Славка Витвицького до Люби Якубовської. У ній йдеться, що у 1942 році п. Славко приходив до Якубовської додому, коли та була на роботі і позичав в її батьків машинку для друку листівок з метою пропаганди діяльності ОУН. Варто підкреслити, що п. Якубовська належала до мельниківського крила.

В період діяльності в Дрогобичі вона поїхала на навчання до Варшави. Там навчалася із грудня 1941 по липень 1942 року. Це підтверджує довідка про завершення сільськогосподарських курсів у Варшаві датована 1942 роком.

Після повернення у рідне місто Люба влаштовується на роботу до міської управи інструктором із сільськогосподарської діяльності. Її крок був добре продуманим і здійснений з метою прикриття. Це дозволило їй продовжувати безпечну діяльність в ОУН. Однак протоколи допитів у кримінальній справі зазначають дату 1943 р. Так у допитах зазначено зі слів самої Якубовської.

Окремо варто виділити, що до особливих занять Любові Якубовській входив порятунок військовополонених із табору «Бригідки». Один з таких порятунків завершився її втечею від гестапо на Великдень 1944 року. Спершу вона з кількома своїми друзями втекла до містечка Криниця, що в Польщі, а через деякий час до Відня.

Час в еміграції також відзначився особливими подіями, зокрема тут вона встановлює співпрацю з Подоляком – її однокласник, а також організовує зустрічі для українських діячів на еміграції. До таких діячів входили «Марко», «Лікар». У матеріалах кримінальної справи не зазначено їх імен.

У Відні п. Люба вступає на навчання до віденського університету, де навчається до самого арешту у 1946 році. З Відня часто їздила до Інсбрука і Зальсбурга. Ці поїздки були у справах організації. Дуже часто відправлялася до рядянської зони окупації у виконанні різного роду занять. Одним з таких завдань був порятунок генерала УНР Капустянського.

Багато даних є саме в кримінальній справі, однак у всіх допитах дані повторюються. П. Люба багато з інформації заперечувала, тому варто критично підходити до оцінки історичних відомостей.

Матеріали кримінальної справи стверджують нам, що в період діяльності в Дрогобичі вона таємно займала посаду керівниці жіночого відділу Дрогобицького проводу ОУН.

Тому можемо сказати однозначно, що її внесок у національно-визвольний рух був величезним, таким і залишається. Ця жінка своїм прикладом довела, що боротьба може бути різною і часто за право на свободу можна заплатити власним здоров'ям та зламанною долею. У підсумку даної теми зазначено, що роль жінки в ОУН дуже і дуже недооцінена.

Отже, Любов Якубовська – маловідома і недосліджена раніше постать в історії українського визвольного руху. Вивчаючи її діяльність в лавах ОУН (м) паралельно можна досліджувати діяльність інших учасників Організації. Також ми можемо проаналізувати дії НКВС стосовно членів ОУН і зробити свої висновки. У висновку додамо ще, що новизна теми підкреслена і розкрита.

Список використаної літератури

1. Довідка про завершення сільськогосподарських курсів 1942 р.
2. Ільницький В. І. Пропагандивна діяльність ОУН та УПА у Дрогобицькій області в 40 – першій половині 50-х рр. ХХ ст. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2007. № 20. С. 56–65. URL: <http://phh.dspu.edu.ua/article/view/172086>
3. Кримінальна справа 14945-п. *Архів управління Служби Безпеки у Львівській області*.
4. Луців Л. Я. Любов Якубовська-Витвицька (1921–1994). *Дрогобищина – земля Івана Франка*. Том 4. Дрогобич, 1997.
5. Лукомська О. Членство мами в ОУН. Івано-Франківськ, 2022.
6. Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939. Вип. 3. Київ, 2007.
7. Онишко Л. Нам сонце всміхалось крізь ржавії ґрати.... Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі : монографія. Львів; Торонто : Літопис УПА, 2007. 912 с.
8. Сов'як П. Українська жінка в сталінській неволі. Дрогобич : Посвіт, 2019.

References

1. Dovidka pro zavershennia silskohospodarskykh kursiv [Certificate of completion of agricultural courses]. (1942). [in Polish].
2. Ilnytskyi, V. I. (2007). Propahandyvna diialnist OUN ta UPA u Drohobytiskii oblasti v 40-pershii polovyni 50-kh rr. XX st. [Propaganda activities of the OUN and UPA in the Drohobych region in the 1940s and the first half of the 1950s]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytiskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriiia – Problems of the humanities: a collection of scientific works of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. History Series, (20)*, 56–65. Retrieved from <http://phh.dspu.edu.ua/article/view/172086> [in Ukrainian].
3. Kryminalna sprava 14945-p [Criminal case 14945-p]. *Archiv upravlinnia Sluzhby Bezpeky u Lvivskiy oblasti – Archive of the Security Service department in Lviv region* [in Ukrainian].
4. Lukomska, O. (2022). Chlenstvo mamy v OUN [Mother's membership in the OUN]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
5. Lutsiv, L. (1997) Lubov Yakubovska-Vytvytska (1921–1994) [Lyubov Yakubovska-Vytvytska (1921–1994)]. *Drohobychchyna – zemlia Ivana Franka – Drohobych region – the land of Ivan Franko*. (Vol. 4). Drohobych [in Ukrainian].
6. Mirchuk, P. (2007). Narys istorii OUN/1920–1939 [Essay on the history of the OUN. 1920–1939]. No. 3. Kyiv [in Ukrainian].
7. Onyshko, L. (2007). Nam sontse vsmikhalos kriz rzhavii hraty.... Kateryna Zarytska v ukrain-skomu natsionalno-vyzvolnomu rusi [The sun smiled at us through the rusty bars.... Kateryna Zarytska in the Ukrainian national liberation movement]. Lviv; Toronto: Litopys UPA [in Ukrainian].
8. Soviak, P. (2019). Ukrainka zhinka v stalinskiy nevoli [Ukrainian woman in Stalinist captivity]. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].

Яртим О. І. Любов Якубовська в ОУН

Постать Любові Якубовської є непересічною для української історії, особливо для питань історії визвольного руху українського народу. Її членство в ОУН (м) відіграло вагомий роль і звісно зробило внесок у становлення національної свідомості.

У даній статті розкривається питання діяльності жінки в ОУН та її роль на різних рівнях. Це відбувається крізь призму біографічних даних. При підготовці роботи використовувалися різного роду джерела від мемуарних спогадів до архівних матеріалів Служби Безпеки України. Піднімається питання про діяльність Якубовської в різні періоди, зазначений хронологічний розподіл діяльності Якубовської.

Родом п. Люба із невеликого міста на Галичині – Дрогобича. На момент вступу Любові до лав ОУН Дрогобич був обласним містом, що підсилювало його контакти зі Львовом. Розглядаючи у роботі аж два етапи діяльності Л. Якубовської в ОУН ми акцентували увагу на тому, що крім поширення пропаганди вона її ще привозила зі Львова і що для кращої роботи Організації на місці пішла на співпрацю з керівником міської управи. Основний масив матеріалів міститься в кримінальній справі, яка була ретельно досліджена і проаналізована.

Метою роботи постає вивчення діяльності п. Якубовської в лавах ОУН у різні періоди.

Окреме місце займає її діяльність в еміграційному періоді, який став завершальним для неї, як для мельниківки. Після того, як її арештували органи НКВС все радикально змінилося. Її долю було зламано на багато років.

Ключові слова: ОУН (м), Дрогобич, кримінальна справа, НКВС.

Yartym O. I. Lyubov Yakubovska in the OUN

The figure of Lyubov Yakubovska is extraordinary for Ukrainian history, especially for the issues of the history of the liberation movement of the Ukrainian people. Her membership in the OUN (m) played a significant role and certainly contributed to the formation of national consciousness.

This article reveals the issue of women's activities in the OUN and her role at various levels. This is done through the prism of biographical data. In preparing the work, various sources were used, from memoirs to archival materials of the Security Service of Ukraine. The question of Yakubovska's activities in different periods is raised, and the chronological distribution of Yakubovska's activities is indicated.

Ms. Lyubov was originally from a small town in Galicia – Drohobych. At the time of Lyubov's entry into the ranks of the OUN, Drohobych was a regional city, which strengthened her contacts with Lviv. Considering in the work two stages of L. Yakubovska's activity in the OUN, we focused on the fact that in addition to spreading propaganda, she also brought it from Lviv and that for the better work of the Organization on the spot she went to cooperate with the head of the city council. The main body of materials is contained in the criminal case, which was carefully researched and analyzed.

The aim of the work is to study the activities of Ms. Yakubovska in the ranks of the OUN in different periods.

A special place is occupied by her activities in the emigration period, which became the final one for her, as for the miller. After she was arrested by the NKVD, everything changed radically. Her fate was broken for many years.

Key words: OUN (m), Drohobych, criminal case, NKVD.

